Spodiosit, nytt mineral från Nyttsta Krangruea i Vermland

H. V. Tiberg

To cite this article: H. V. Tiberg (1872) Spodiosit, nytt mineral från Nyttsta Krangruea i Vermland, Geologiska Föreningen i Stockholm Förhandlingar, 1:5, 84-86, DOI: [10.1080/11035897209443818](https://doi.org/10.1080/11035897209443818)

To link to this article: <http://dx.doi.org/10.1080/11035897209443818>

Published online: 06 Jan 2010.

Submit your article to this journal [↗](#)

Article views: 7

View related articles [↗](#)

Citing articles: 1 View citing articles [↗](#)

del af Skandinaviens största fjäll. Att nivåförhållandena under istiden betydligt vexlat och på många punkter varit väsentligt olika med de närvarande framgår visserligen ganska tydligt af redan kända förhållanden, men att endast deruti söka förklaringen af ofvan anförda fakta kan dock synas vågadt. Först när glacialfenomenen en gång hinna blifva undersökta öfver hela den Skandinaviska halfön och angränsande länder kan man emellertid vänta, att dessa nu dunkla frågor skola erhålla sin lösning.

TIBERG, H. V. *Spodiosit, nytt mineral från Nyttsta Krangrufva i Vermland.*

I de gamla varpen kring Nyttsta Krangrufva i Vermland fann jag hösten 1871 uti ett strålstens- eller speckstensartadt mineral några större och mindre kristaller af ett, så vidt mig är bekant, hittills okänt mineralspecies, hvilket jag, med anledning af dess färg, gifvit namnet *Spodiosit*, härleadt från grekiska ordet *σποδιος*, askgrå. För detta nya mineral kan följande karakteristik uppställas.

Färg askgrå med lätt dragning åt brunt; streck hvitt. Brott ojemnt. Matt eller porslinsartad glasglans. Sprödt. Kantgenomlysande. $H = 4,8$. $Eg.v. = 2,94$. Dekreiterar ej vid upphettning. Smälter i tunnaste splittra svårt till hvit emalj. Ger med borsyra och jern reaktion för fosforsyra. Upphettadt i kolf afger vatten. Utvecklar efter kort påblåsning arseniklukt. Löses lätt i klorvätesyra och salpetersyra under utveckling af kolsyra och afskiljande af ett gelé, som likväl vid fortsatt upphettning äfven löses, med qvarlemnande af en obetydlig quantitet kiselasyra.

Krystallsystem rhombiskt. Hittills endast funnet uti långsträckta, i hufvudaxelns och den kortare biaxelns riktning utbildade, tunnare eller tjockare, tafvelformiga kristaller. Den mest framträdande ytan är brachydiagonala planparet $\infty\infty$, jemte hvilket prismat ∞P , pyramiden P och brachydiagonala domat $2\check{P}\infty$ förekomma. Å de få kristaller, som hittills kunnat erhållas, hafva följande vinkelmått blifvit med tillhjälp af kontakts-

goniometer observerade, neml.: mellan brachydiagonala planparet och prismat 132° , kantvinkeln mellan prismaytorna 96° , polkantvinkeln mellan pyramiderna 62° och mellan domerna 33° .

Kristaller af *Spodiosit*, naturlig storlek.

Analytiska bestämningar, utförda af Dr C. H. LUNDSTRÖM, gäfvö följande resultat.

I saltsyra olösligt.....	=	1,15
Vatten.....	=	2,70
Kolsyra	=	3,90
Fosforsyra	=	32,20
Arseniksyra	=	0,24
Klor	=	0,12
Jernoxid	=	1,24
Lerjord	=	1,11
Manganoxidul	=	0,55
Kalk	=	49,81
Talk.....	=	2,27
Fluor och förlust.....	=	4,71
		<hr/>
		100,00

Beräknas kolsyran vara bunden vid kalk, talk och manganoxidul, fosforsyran och arseniksyran vid kalken såsom basiskt

salt (Ca^3P), samt kloreu såsom klorcalcium och öfverskottet af kalk såsom fluorcalcium, hvilket är sannolikt, då mineralet ger tydliga fluorreaktioner, erhåller mineralet följande sammansättning:

Basisk fosforsyrad kalk.....	= 70,30
Basisk arseniksyrad kalk.....	= 0,41
Klorcalcium.....	= 0,19
Fluorcalcium.....	= 14,04
Kolsyrad kalk.....	= 2,43
Kolsyrad talk.....	= 4,76
Kolsyrad manganoxidul.....	= 0,89
Jernoxidoxidul.....	= 1,20
Lerjord.....	= 1,11
Vatten.....	= 2,70
I saltsyra olöst.....	= 1,15
	<hr/>
	99,18.

På en equivalent klor- och fluorcalcium kommer $1\frac{1}{4}$ eq. basisk fosforsyrad kalk. Som dock provet, som analyserades, icke var rent och tydligen hade undergått en viss sönderdelning, torde man icke af denna analys med säkerhet kunna bestämma mineralets formel.

Fästes intet afseende vid de kolsyrade salterna skulle formeln blifva:

Det i klorvätesyra olösta innehöll hufvudsakligen kiseltsyra. Kall utspädd ättiksyra utdrager de kolsyrade salterna. Utspädd salpetersyra (1 syra med 10 vatten) löser mineralet med lemnig af en återstod, som vägde 2,70 procent och innehöll mycket fluorcalcium.

SJÖGREN, A. Exempel på gångformigt uppträdande hälleflinta.

Det är känt, att hälleflintan å Dannemora grufvefält förekommer under många vexlande former. Der finnes randig hälleflinta, tät hälleflinta och kvartsprickig hälleflinta. Under en grufbefaring derstädes sistlidne höst hade jag tillfälle att i »södra Silfbergsgrufvans fältort i söder» iakttaga, att en af tät grund-